

DEVYNIOLIKTOJO KASMETINIO MOKINIŲ DARBŲ NACIONALINIO KONKURSO, SKIRTO DNR DIENAI MINĖTI, TVARKA

Ši tvarka reglamentuoja aštuonioliktojo kasmetinio mokinių darbų – vienlapių, vaizdo kūrinių ar projektų (toliau Darbai) nacionalinio konkurso skirtą DNR dieni minėti, tikslus, temas, reikalavimus konkurso darbams, dalyviams, vertinimą ir nugalėtojų apdovanojimą. Šioje tvarkoje pateikiama informacija apie kasmetinį Europos mokinių konkursą, skirtą DNR dieni minėti.

I. TIKSLAI

Nacionalinis konkursas skirtas skatinti mokinius apmąstyti bei analizuoti genetinių tyrimų ir jų rezultatų pritaikymo galimybių svarbą visuomenei. Taip pat ugdyti sklandų minčių, apgalvotų ir paremtų argumentais, įrodančiais pasirinktos temos aktualumą, dėstymą ir pateikimą.

II. KONKURSO DARBŲ TEMA

1. Genai ir teisingumas: kaip genetinė informacija turėtų būti naudojama teisinėje sistemoje? Apžvelkite DNR naudojimą teismo medicinoje, asmenų stebėseną priklausomai nuo jų etninės kilmės, genetinių duomenų privatumo teises bei galimas rizikas dėl piktnaudžiavimo jais teisiniame ar baudžiamajame kontekste.

Genes and Justice: How Should Genetic Information Be Used in the Legal System?” Explore the use of DNA in forensics, ancestry-based surveillance, genetic privacy rights, and the potential risks of misusing genetic data in legal or criminal contexts.

2. Pastaraisiais metais buvo sukurti nauji genų terapijos būdai. Pasirinkite vieną iš pastaraisiais metais sukurtų ar plačiai naudojamų genų terapijų. Paaiškinkite, kas tai per gydymas ir kaip jis veikia. Aptarkite jo privalumus ir trūkumus. Pagalvokite apie etinius klausimus, poveikį visuomenei, kainą ir prieinamumą. Jei jūs arba jums artimas žmogus sirgtų liga, kuriai būtų sukurta genų terapija, ar rinktumėtės / patartumėte rinktis šį gydymą? Pasirinkimą paaiškinkite aptardami amžiaus, sveikatos būklės, kainos ir kitus veiksnius.

In recent years, new genetic treatments and therapies have been developed, such as Casgevy for sickle cell disease or Roctavian for hemophilia. Choose one genetic treatment or therapy that has been developed or widely used in recent years.

1. Explain what the treatment is and how it works.
2. Discuss its advantages and disadvantages. Think about ethical issues, effects on society, cost, and accessibility.
3. If you or someone you care about had this condition, would you choose this treatment? Please explain why, considering things like age, overall health, cost factors, etc.

III. REIKALAVIMAI NACIONALINIO KONKURSO DALYVIAMS

1. Nacionaliniame **vienlapių, vaizdo kūrinų ar projektų** konkurse gali dalyvauti visų tipų Lietuvos mokyklų mokiniai **nuo 12 iki 19 metų amžiaus (6-12 klasių)**.
2. Darbai turi atitikti paskelbtą temą (žr. tvarkos II skyrius).

IV. BENDROSIOS GAIRĖS NACIONALINIO KONKURSO DARBAMS

1. Nacionaliniam konkursui darbas pateikiamas lietuvių kalba. Ruošiant darbą (vienlapį, vaizdo kūrinį ar projektą), pagal galimybes mokiniui rekomendacijas ir pastabas teikia biologijos, chemijos, lietuvių kalbos ir literatūros, informacinių technologijų ar kitų specialybių mokytojai.
2. Elektroninėje įkėlimo – priėmimo sistemoje nurodomas mokinio vardas, pavardė, mokykla, klasė, darbo vadovo (-ų) (mokytojo (-ų)) vardas, pavardė, elektroninis paštas, telefono numeris, pasirinkta darbo forma, **įkeliamas darbas arba nuoroda į sukurtą vaizdo kūrinį vaizdo įrašų prieglobos sistemoje**.
3. Elektroninėje įkėlimo – priėmimo sistemoje taip pat pažymima, ar sukurtas autorinis darbas gali būti viešinamas ir (ar) naudojamas edukaciniais, mokymo(si) tikslais. Sutikimo viešinti darbus pažymėjimas elektroninėje įkėlimo – priėmimo sistemoje, atitinka rašytinį darbo autoriaus sutikimą.
4. Darbas nacionaliniam konkursui įkeliamas į elektroninę įkėlimo – priėmimo sistemą Lietuvos žmogaus genetikos draugijos tinklapyje adresu: www.geneticahumana.lt iki **2026 m. vasario 23 d. 24:00 val.**
5. Visi darbai konkursui privalo būti pateikti laiku. Darbai pateikti vėliau nustatyto termino vertinami nebus.
6. **Draudžiama plagijuoti kitus darbus** (LR įstatymas Nr. IX-1355). Bet koks kūrinio originalo ar jo kopijų panaudojimas be autoriaus, jo teisių perėmėjo ar jo tinkamai įgalioto asmens leidimo yra laikomas neteisėtu ir toks darbas nebus vertinamas.

V. REIKALAVIMAI NACIONALINIO KONKURSO VIENLAPIAMS

1. Vienlapio apimtis – vienas pasirinkta el. priemone (MS Office, Adobe, Keynote, Canva ar kt.) užpildytas lapas PDF formatu. Darbe tekstas turi būti papildomas vaizdinės vizualinės raiškos priemonėmis: lentelėmis, schemomis, diagramomis, paveikslais arba iliustracijomis. Įkeliamo vienlapio dydis neturi viršyti 10 MB dydžio.
2. Reikalavimai darbui:
 - 2.1. Darbo forma: dydis A0 (84×119 cm); formatas gulsčias (horizontalus) arba stačias (vertikalus); priklausomai nuo teksto ilgio, šrifto dydis gali būti nuo 24 iki 32 punktų; pastraipų pavadinimų dydis 40 punktų; lentelių, schemų, diagramų, paveikslų arba iliustracijų paaiškinimų šrifto dydis priklausomai nuo teksto ilgio gali būti nuo 18 iki 24 punktų.
 - 2.2. Darbo struktūra: įžanga, dėstymas ir apibendrinimas nagrinėjama tema / moksliniu klausimu.
 - 2.3. Darbo turinys: argumentų pateikimas ir pagrindimas, asmeninės patirties / sampratos išdėstymas.
 - 2.4. Darbo vizualumas: vientisas, turintis logišką tvarką, išpildantis temą ir erdvę, neperteklinis, tikslus, objektyvus, įvairiapusiškas ir argumentuotas.
 - 2.5. Darbo stilius: tikslus mokslinių terminų vartojimas, originalumas, integracija su kitais mokslais, bendra darbo kultūra, apimanti kalbos taisyklingumą.
3. Būtina pateikti naudotus literatūros šaltinius.
4. Būtina aiškiai nurodyti cituojamą informaciją darbe ([nuoroda į citavimo rekomendacijas](#)).

VI. REIKALAVIMAI NACIONALINIO KONKURSO VAIZDO KŪRINIAMS

1. Vaizdo kūrinio apimtis – ne ilgiau nei **3 minutės** (ne didesnis nei 64 MB dydžio). Vaizdo kūriniai pateikiami *.mov, *.avi arba *.mp4 formatais.
2. Reikalavimai vaizdo kūriniui:
 - 2.1. Vaizdo kūrinio struktūra: įžanga, dėstymas ir apibendrinimas.
 - 2.2. Vaizdo kūrinio turinys: argumentų pateikimas ir pagrindimas, asmeninės patirties / sampratos išdėstymas.
 - 2.3. Vaizdo kūrinio stilius: originalumas, integracija su kitais mokslais, bendra darbo kultūra, apimanti kalbos taisyklingumą.
3. Vaizdo kūrinyje rekomenduojama naudoti autorinę informaciją. Gali būti naudojama ir viešai prieinama informacija, kuriai turi būti nurodyta autorinė priklausomybė vaizdo kūrinio pabaigoje.
4. Vaizdo kūrinyje nacionaliniam konkursui įkeliamas į laisvai pasirinktą vaizdo įrašų prieglobos paslaugas teikiančią internetinę sistemą ar socialinį tinklą (pavyzdžiui, youtube.com). Autorinių teisių apsaugai rekomenduojama apriboti prieigą prie įkelto vaizdo kūrinio, kad jį peržiūrėti galėtų tik originalią nuorodą turintys kūrinio vertintojai. Įkeltas kūrinyje sistemoje turi būti pasiekiamas iki 2026 m. gegužės mėnesio.

VII. REIKALAVIMAI NACIONALINIO KONKURSO PROJEKTAMS

1. Projektas – vienas pasirinktas kūrinyje, kurio išpildymo forma ir medžiagos laisvai pasirenkama projekto autoriaus. Projektas yra alternatyva vienlapiui ar vaizdo kūriniui, galimos formos – fotografija, piešinys, prototipas, konstrukcija, programa, diskusijos, debatų vaizdo medžiaga ar kita.
2. Techniniai projekto pateikimo reikalavimai – vaizdo medžiagai žr. nuostatų IV ir VI, kito formato medžiagai žr. nuostatų IV.
3. Reikalavimai projektui:
 - 3.1. Jei yra pateikiama vizuali medžiaga, ją reikia trumpai aprašyti (apimtis ne daugiau 250 žodžių).
 - 3.2. Projekto struktūra (jeigu to reikalauja projekto forma): įžanga, dėstymas ir apibendrinimas
 - 3.3. Projekto turinys: argumentų pateikimas ir pagrindimas, asmeninė patirtis / samprata.
 - 3.4. Projekto vizualumas (jeigu to reikalauja projekto forma): vientisas, turintis logišką tvarką, išpildantis temą ir erdvę, neperteklinis, tikslus, objektyvus, įvairiapusiškas ir argumentuotas.
 - 3.5. Projekto stilius: originalumas / kūrybingumas, bendra darbo kultūra, apimanti ir kalbos taisyklingumą, integracija su kitais mokslais.
4. Rekomenduojama naudoti autorinę informaciją. Gali būti naudojama ir viešai prieinama informacija, kuriai turi būti nurodyta autorinė priklausomybė projekto aprašymo pabaigoje.

VIII. DARBŲ VERTINIMAS

1. Nacionalinio konkurso darbus (vienlapius, vaizdo kūrinius, projektus) vertina Lietuvos žmogaus genetikos draugijos, Vilniaus universiteto, Lietuvos Respublikos Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, Lietuvos neformaliojo švietimo agentūra, UAB „Thermo Fisher Scientific Baltics“, UAB „Northway Biotech“ sudarytos darbų vertinimo komisijos.
2. Vertinant atsižvelgiama, ar konkurso dalyvis yra išklaušęs vidurinio gamtamokslinio ugdymo bendrosios programos veiklos sritis „Ląstelė – gyvybės pagrindas“ ir „Organizmų požymių paveldėjimas ir genų technologijos“. Moksleivių darbai vertinami amžiaus kategorijose.
3. Darbų vertinimo taškai (iš viso 70 taškų):
 - 3.1. Genetinių žinių tikslumas – 20 taškų.
 - 3.2. Argumentus pagrindžiančių įrodymų naudojimas – 10 taškų.
 - 3.3. Temos atitikimas – 10 taškų.

- 3.4. Struktūra ir stilius – 10 taškų.
- 3.5. Originalumas – 5 taškai.
- 3.6. Šaltinių citavimas – 5 taškai.
- 3.7. Vizualumas – 10 taškų.

IX. REIKALAVIMAI EUROPOS KONKURSO DARBAMS

1. Pasirinktinai rašinį ar vaizdo kūrinių anglų kalba Europos žmogaus genetikos draugijos skelbiama konkursine tema mokinys savarankiškai įkelia į Europos žmogaus genetikos draugijos elektroninę sistemą adresais atitinkamai www.abstractsonline.com arba tools.medacad.org iki **2026 m. balandžio 25 d. 24:00 val. (CET)**.
2. Konkurso Europoje rašinius ir vaizdo kūrinius vertins trys nepriklausomi genetikos mokslo specialistai/profesionalai iš Europos žmogaus genetikos draugijos. Bus išrinkti pirmos, antros ir trečios vietų laimėtojai.
3. Konkursas Europoje vyks iki **2026 m. balandžio 25 d.** Europos konkurso laimėtojai ir jų mokytojai bus paskelbti **2026 m. birželio mėn. viduryje** Europos žmogaus draugijos interneto svetainėje www.dnaday.eu.

X. KONKURSO BENDRI NUOSTATAI

1. Nacionalinis konkursas vyks iki **2026 m. vasario 23 d.** Baigiamasis jo turas – **2026 m. balandžio 27 d.** įvyksiantis apdovanojimų renginys. Renginys bus organizuojamas kontaktiniu, hibridiniu ar nuotoliniu būdu.
2. Detalesnė informacija apie konkursą ir apdovanojimų renginį tinklapiuose: www.geneticahumana.lt; www.genetika.mf.vu.lt; www.olimpiados.lt; www.lmnsc.lt; www.dnaday.eu.

XI. KONKURSO FINANSAVIMAS IR NUGALĖTOJŲ APDOVANOJIMAS

1. Nacionalinio konkurso apdovanojimus steigia Lietuvos žmogaus genetikos draugija, Vilniaus universitetas, Lietuvos Respublikos Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, kiti Nacionalinio konkurso rėmėjai.